SCLIPIREA OCHILOR
Ce ne smulge din nimic?
de Julián Carrón
CAPITOLUL 3
«CARO CARDO SALUTIS»

«*Caro cardo salutis.*» «Trupul este cheia salvării.»[85] E o frază a lui Tertulian, un părinte al Bisericii. Poate părea enigmatică, dar semnificația ei se arată imediat ce ne privim experiența: ce anume – dacă s-a întâmplat, când s-a întâmplat – a fost în măsură să ne smulgă din nimic?

1. O prezență trupească

Ca și contribuție personală pentru tratarea temei pe care o dezvoltăm,[86] o tânără femeie mi-a trimis o scrisoare care scoate în evidență foarte simplu și clar ceea ce ne interesează. Așa că merită s-o amintim. Alții – cred – cu toată diversitatea formelor care îi caracterizează, se vor putea recunoaște în ceea ce scrie ea.

«Atunci când mă întreb ce anume mă smulge din nimic, nu pot să nu mă gândesc la toata istoria mea de până azi. Există două momente care mi-au rămas întipărite și care-mi vin în minte atunci când mă gândesc la acest nimic. Unul este amintirea de când eram copil și a disproporției imense pe care o simțeam când priveam stelele. Mă șoca gândul că eu eram nimic în comparație cu imensitatea universului. Și în unele nopți nu reușeam să adorm din acest motiv, pentru că viața mea părea un moment fără sens în scurgerea timpului. Un alt moment este acela când mă întorceam acasă cu mama după ce fusesem prin magazine să facem cumpărături (ceea ce, de obicei, îmi plăcea la nebunie), mă urcasem în mașină cu o tristețe infinită (o anumită tristețe pe care am simțit-o mereu foarte aproape de mine). I-am spus mamei: „Sunt unele zile în care, deși nu se întâmplă nimic deosebit, simt o tristețe enormă și nu știu de ce”. Tot restul drumului am mers fără să mai vorbim, cu radioul în surdină. O tristețe infinită, care sfârșea în neant. Am cunoscut CL (și odată cu ea creștinismul) atunci când m-am mutat la o școală nouă pe care o înființaseră câteva familii din mișcare. După vreo doi ani de la boala și moartea tatălui meu – aveam 17 ani – m-am hotărât să fac Prima Împărtășanie și să ader la mișcare. În primul an de facultate am cunoscut un preot. Văzând situația dureroasă prin care treceam, mi-a dat scrisoarea pe care tu ai scris-o pe tema abuzurilor sexuale (o situație care nu avea nicio legătură cu ceea ce trăiam eu), „Răniți, ne întoarcem la Cristos”) (*la Repubblica*, 4 aprilie 2010). În această scrisoare vorbeai despre setea de dreptate, dar puteai vorbi despre setea mea în general. Spuneai că această sete „este fără margini”, „fără capăt”, este „incapabilă de a fi consumată, atât e de infinită”. „Dacă aceasta e situația, problema cea mai arzătoare – pe care nimeni n-o poate evita – e atât de simplă pe cât de inexorabilă: ‘*Quid animo satis?*’.” Tu puteai și numai să pui această întrebare, iar eu nu? De ce? De ce puteai presupune că ar fi existat ceva care s-o potolească, s-o sature? Am citit și recitit scrisoarea, așezată singură în livingul meu, și am izbucnit în lacrimi gândindu-mă: „Dar oare e chiar posibil ca această durere, această dorință de eternitate, această rană, să poată fi atenuată? E posibil să existe ceva în lumea asta care să le satisfacă?”. A fost pentru prima dată, în viața mea, când m-am gândit că poate ar fi posibil să existe ceva real, ceva carnal, ceva concret care să răspundă la setea mea. Era ca și cum, dintr-o dată, toate elementele s-ar fi rearanjat într-o unitate: oamenii pe care îi cunoscusem în școala aceea, privirea atât de diferită a profesorilor mei, momentele acelea din taberele de vară

[85] Tertulian, *De carnis resurrection*, 8,3: PL 2,806.
[86] Se face referire la invitația de a trimite propria contribuție scrisă ca răspuns la întrebarea «Ce ne smulge din nimic?»; vezi aici, p. 3-4.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

când inima mea se dilata și, vibrând, mă gândeam în sinea mea că era ca și cum toată viața mea așteptasem să aud tocmai ceea ce auzeam. Toate astea erau un Tu concret, la înălțimea rănii și dorinței mele de eternitate: „Cineva care face ca lumea de dincolo să fie prezentă aici și acum: Cristos, Misterul devenit trup". Anii aceștia au fost istoria unei afecțiuni față de acest trup concret, față de un Tu concret. În aceste săptămâni de izolare îmi dau seama că Cristos m-a cucerit, făcându-mă să văd, să experimentez că tristețea mea nu e condamnată să sfârșească în neant.»

Dar, după întâlnirea aceastei prezențe carnale care smulge din neant, partida nu s-a terminat chiar deloc. Datorită multitudinii de situații de viață, uneori datorită îngâmfării noastre sau a slăbiciunii noastre, datorită dificultăților care apar și care ne dezorientează, putem pierde cărarea, putem să ne trezim că suntem departe de prezența întâlnită, o putem chiar abandona. Și în aceste cazuri va fi doar și mereu un trup cel care ne va acapara din nou. Lunile trecute mi-a scris o studentă: «Acum un an, sub greutatea anumitor lucruri pe care le aveam pe suflet, fugeam de acea companie, deși o recunoscusem esențială pentru viața mea. Nu mă mai recunoașteam. Aveam o privire stinsă, goală, și inima îmi era atât de obosită încât îmi doream chiar să dispar. Credeam că pentru mine nu s-ar mai fi putut face nimic, că nu mai era nicio speranță. Credeam că nu mi-aș mai fi revenit niciodată. Însă, grație companiei câtorva prieteni care nu m-au lăsat niciodată singură, care au avut grijă de mine și de inima mea, am încercat s-o iau de la capăt. Am repornit tocmai de la acele chipuri care mă priveau cu o iubire și cu o tandrețe pe care, în clipa aceea, nu puteam să le am față de mine însămi».

Cât de bine funcționează *detectorul* din noi! Când cineva e privit cu acea tandrețe care îmbrățișează tot eul, își dă seama imediat!

«De multe ori – continuă scrisoarea – m-am întrebat: dar dacă eu însămi nu reușesc să mă iubesc, cum pot, și de ce ar face-o, ceilalți? Ce inimă trebuie să aibă oamenii ăștia! Ce trebuie să fi văzut? Ce trebuie să fi întâlnit ca să iubească atât de mult pe cineva ca mine? Voiam să înțeleg. Atunci am început să caut. A fost un an plin, intens, istovitor, dar foarte frumos. A fost un an care – chiar pot să spun – mi-a răvășit și mi-a umplut viața; nu pentru că eu aș fi fost mai bună sau pentru că acea durere și acele frici pe care le aveam în mine ar fi dispărut, ci pentru că am experimentat, prin anumite chipuri precise, acea „neînchipuită, de neînchipuit, o niciodată trăită corespondenţă cu inima".[87]

Aș vrea ca toți să poată trăi frumusețea unei întâlniri și a unei prietenii ca cele trăite de mine. E foarte frumos să trăiesc cu certitudinea că am găsit o mare companie pentru inima mea. Vreau să țin cu dinții de ea. Nu mai pot s-o pierd, ca să alerg după propriile gânduri, pentru că niciodată ca acum nu am recunoscut că doar în acest loc este îmbrățișat și iubit totul din mine, fragilitatea mea, fricile mele, durerea și nevoia mea; doar aici mă pot privi pe mine însămi și mă pot lua în serios fără să las nimic pe dinafară, fără să consider nimic scontat. Recunosc că doar în această companie am găsit prieteni care țin la inima mea. Mă uimește să fiu atât de certă, pentru că, de obicei, nu sunt așa.»

Atunci când dăm peste o privire plină de tandrețe adevărată față de noi, ne dăm seama că există o alternativă la ura și furia pe care le avem față de noi înșine.

Continuă scrisoarea: «Așadar, ce mă smulge din nimic? Ce anume m-a smuls din nimicul acelor zile? Această companie». Adică: o companie reală, carnală, istorică. Acesta este trupul care salvează viața. *Caro cardo salutis*: carnea, nu gândurile noastre, nu imaginile noastre, nu închipuirile noastre, nu ceea ce e virtual, ci un trup, adică – termină tânăra – «chipuri precise în

[87] L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumiii*, Fraternità di Comunione e Liberazione, 2019, p. 18.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

care găsesc această privire plină de iubire și tandrețe care m-a trimis către Altcineva, către un Tu viu, prezent aici și acum, și care mi-au dat viața înapoi».

«Trupul este cheia salvării.» Este un trup ce poate fi recunoscut datorită diversității sale, așa cum povestește, într-un fragment autobiografic emoționant, scriitorul Daniele Mencarelli, în *La casa degli sguardi* [*Casa privirilor*, n. tr.]: «În dreptul geamurilor înalte stau doi tineri. Mama ține în brațe un copil în timp ce tatăl se joacă cu el, îi arată fântâna din grădina interioară și, între timp, cu mutre și strâmbături, îl face pe copil să râdă. Când ajung la mai puțin de un metru de ei, cei doi părinți se întorc, și odată cu ei și copilul. Pașii mei încetinesc odată cu respirația. Micuțul o fi având vreo trei ani; în afară de ochi, fața lui nu există, în locul nasului și a gurii, sunt niște găuri de carne roșie. Mă uit fix la marmura de pe jos, trec pe lângă ei fără să mă mai uit la ei. [...] Pierd vremea în speranța că acei doi tineri și fiul lor desfigurat au plecat. Râsetele copilului ajung la mine. Sunt tot acolo. Dar acum nu mai sunt doar ei. În fața lor stă o soră, e bărtrână, aplecată, fața ei atinge fața cumplită a copilului. „Tu ești frumosul lui mama și tata, așa-i?". Ia o mânuță și o sărută. Poate că el se gâdilă și izbucnește în râs. Sora nu are mai puțin de optzeci de ani, are o față dolofană, albă ca laptele. „Dar se pare că tu nu ești numai frumos, ci ești și simpatic, îți place așa?" Și își duce din nou mânuța la gură, la bărbie, spre marea lui încântare. Pe urmă sora se îndreaptă de spate, se uită la mamă și la tată. „Dar voi n-auziți ce râs are? Copilul ăsta nu are în el argint, ci aur, aur viu". Îl pupă, fără să țină cont de fața lui și de nimic altceva. Sunt înmărmurit, nu pot să-nțeleg, să descifrez. Am văzut ceva uman și complet străin, în același timp, ca un ritual de pe niște meleaguri foarte îndepărtate, nu reușesc nicicum să găsesc în mine instrumentele potrivite ca să traduc în limba mea cele văzute [...], am încercat orice abordare posibilă, am încercat să lichidez cele văzute ca și cum ar fi fost delirul unei bătrâne îmbrăcate în gri, pe urmă ca fanatismul unei sore surde și oarbe în fața durerii, care voia cu orice preț să ateste supremația Dumnezeului ei, chiar și în fața acelei desfigurări, pe urmă ca și cum ar fi fost spectacolul dat de o actriță foarte bună care, o secundă după, poate, la toaletă, cu ușile închise, s-ar fi spălat pe gură de acel sărut dat chipului diform. Dar nicio lectură nu reușește să învingă distanța dintre ceea ce am văzut și logica mea».[88]

Scriitorul a încercat să explice excepționalitatea pe care a văzut-o, care i-a invadat ochii («ceva uman și în același timp străin»), a încercat să facă legătura cu cele știute, cu ceea ce e previzibil, cu ceea ce poate fi înțeles, o excepționalitate care l-a atras și care, într-un anumit sens, l-a blocat. De câte ori nu încercăm noi cu încăpățânare să reducem diversitatea pe care o vedem la o măsură a noastră?! « Dar omul e în aşa hal ataşat de sistem şi de concluzia logică, încât e gata să deformeze cu bună ştiinţă adevărul, e gata să se prefacă a fi orb şi surd, numai ca să-şi justifice logica.»[89]

Ce anume l-a atras atât de tare pe Mencarelli? Același lucru care le-a atras și pe fetele ale căror scrisori le-am citat: o diversitate umană. În fața chipului complet desfigurat al acelui copil, sora nu a dat înapoi, ba dimpotrivă, a avut o duioșie față de el, o simpatie profundă, amețitoare, trupească, o simpatie în sensul intens al termenului, un vârtej de afecțiune, care avea ceva atât de abisal uman încât părea «mai mult» decât uman, «străin» – divin –.

Doar un trup, o prezență carnală este în stare să ne smulgă din gol; o prezență pe care toate interpretările noastre n-o pot elimina, atât de mult ne atrage ca un magnet, ne ia pe sus, ne atrage până în adâncul măruntaielor noastre, provocând toată dorința noastră în aceeași clipă în care ne face să experimentăm o corespondență inimaginabilă cu acea dorință. Cui nu i-ar plăcea să fie privit cu acea tandrețe cu care s-au simțit privite prietenele noastre și cu care sora l-a privit pe acel copil?

[88] D. Mencarelli, *La casa degli sguardi* [*Casa privirilor*, n. tr.], Mondadori, Milano 2020, p. 183-185.
[89] F. Dostoievski, *Însemnări din subterană*, op. cit., p. 12.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

Doar coliziunea cu o asemenea privire întrupată în cineva poate învinge «abisul vieții» despre care vorbește Milosz. Doar un trup poate învinge nimicul. Nu orice trup, nu orice prezență carnală, ci o prezență care are în ea ceva care corespunde la toată așteptarea noastră și, drept urmare, e în stare să ne atragă toată ființa precum un magnet. Într-adevăr există un trup care ne lasă un gust amar, care sfârșește în plictiseala unei vieți pline de singurătate, așa cum i se întâmpla lui Miguel Mañara înainte să fi trăit întâlnirea lui cu Girolama și cu noutatea pe care ea a introdus-o în viața lui. Așa cum scrie de Lubac: «Nimic din ceea ce creează omul sau din ceea ce rămâne în plan uman nu va putea să smulgă singurătatea din om. Ba mai mult, solitudinea va crește tot mai mult pe măsură ce omul se va descoperi pe sine, fiindcă ea nu e nimic altceva decât contrariul comuniunii la care acesta este chemat».[90]

2. Evreul Isus din Nazareth

Ce poate învinge nihilismul din noi? Doar faptul de a fi atrași în mod irezistibil de o prezență, de un trup, care duce cu sine, în sine, ceva care-i corespunde întregii noastre așteptări, corespunde la toată dorința noastră, la toată exigența noastră de sens și de afecțiune, de plinătate și de stimă. Ne poate smulge din nimic doar „acel" trup care e în stare să învingă «abisul vieții», «dorința nebună» de împlinire care se află în noi, ca să folosesc din nou o expresie de-a lui Milosz.

Dacă nu are loc această experiență, nu ieșim din nihilismul nostru, chiar dacă suntem formați, la nivel cultural, de discursuri religioase și ne facem de lucru în fel și chip, pentru că «argumentele în favoarea adevărului», despre care vorbea von Balthasar, și «lucrurile de făcut» nu sunt în stare să ne „ia", să târască după ele tot eul nostru; și, mai devreme sau mai târziu – de obicei mai devreme, și nu mai târaziu – ajung să ne plictisească.

Acum, această privire plină de tandrețe față de umanitatea noastră a pătruns în lume prin trupul unui Bărbat, evreul Isus din Nazareth, acum două mii de ani. «Prin Întrupare, Logos-ul etern S-a legat pe Sine de Isus astfel încât [...] Logos-ul nu mai poate fi conceput independent de legătura Sa cu omul Isus. [...] Oricine intră în contact cu Logos-ul îl atinge pe Isus din Nazareth. [...] El este Logos-ul însuși care în omul Isus este un subiect istoric. Cu siguranță Dumnezeu îl atinge pe om în multe feluri chiar și în afara sacramentelor. Dar El îl atinge mereu prin omul Isus care este automedierea Sa în istorie și medierea noastră în eternitate.»[91]

Acest eveniment – Întruparea – este un moment de cumpănă în istoria omului și nimeni nu-l va mai putea scoate din ea. De aceea, afirmă Giussani, «noi putem recunoaște prezența Cuvântului întrupat într-un trup; dacă a devenit trup Cuvântul, atunci *într-un trup* îl găsim și noi, identic».[92] Cine îl interceptează sesizează că se află în fața celui mai decisiv moment din viața lui. Vedem asta foarte clar atunci când se întâmplă. Atunci, să revenim la unul dintre cele mai semnificative episoade ale Evangheliei, din acest punct de vedere, încercând să ne identificăm cu acea femeie care, ajunsă în fața lui Isus cu o conștiință îndurerată față de sine, față de nevoia ei, cu amarul în gură pentru tot răul ei, cu incapacitatea ei de a-și găsi pacea, cu lipsa de tandrețe față de sine însăși, poate chiar cu impulsul de a smulge de pe ea acea umanitate, acea dorință a ei pe care încercase cu neîndemânare s-o satisfacă. Și cu toate astea, tocmai acea umanitate, tocmai acea nevoie de a fi

[90] H. de Lubac, «Ecclesia Mater» în Id., *Meditazione sulla Chiesa* [*Meditații despre Biserică*, n. tr.], op. cit., p. 161-162.
[91] J. Ratzinger, «Cristo, la fede e la sfida delle culture» [«Cristos, credința și provocarea culturilor», n. tr.], *Asia News*, n. 141/1994.
[92] L. Giussani, *L'attrattiva Gesù* [*Atractiva Isus*, n. tr.], Bur, Milano 1999, p. 123. Cfr. Constituția dogmatică despre Revelația Divină *Dei Verbum*, 4.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

iubită, de a fi privită cu adevăr, e ceea ce i-a permis să surprindă neprevăzutul, adică prezența lui Isus.

«Unul dintre farisei l-a invitat să mănânce la el acasă. El intră în casa fariseului și se așeză la masă. Și iată, o femeie, o păcătoasă din acel oraș, aflând că se găsea în casa fariseului, duse un vas de parfum, și, stând în spate, la picioarele lui, plângând, începu să-i le ude cu lacrimile, apoi le ștergea cu părul ei, le săruta și le ungea cu ulei parfumat. Văzând acestea, fariseul care îl invitase își spuse: „Dacă acesta ar fi un profet, ar ști cine e femeia aceasta, și ce fel de femeie e cea care-l atinge: e o păcătoasă!”. Atunci Isus îi spuse: „Simon, am ceva să-ți spun”. Iar el răspunse: „Spune, așadar, învățătorule!”. „Un creditor avea doi datornici: unul îi datora cinci sute de dinari, celălalt cincizeci. Neavând niciunul banii să-i dea înapoi, le iertă datoriile amândurora. Care dintre cei doi avea să-l iubească mai mult?”. Simon răspunse: „Presupun că cel căruia i-a iertat mai mult”. Isus îi spuse: „Ai judecat bine”. Și, întorcându-se către femeie, îi spuse lui Simon: „Vezi femeia aceasta? Am intrat în casa ta și tu nu mi-ai dat apă să-mi spăl picioarele, însă ea mi le-a spălat cu lacrimile ei și mi le-a șters cu părul ei. Tu nu mi-ai dat niciun sărut, ea însă, de când am intrat, nu a încetat să-mi sărute picioarele. Tu nu mi-ai uns cu ulei capul, însă ea mi-a uns picioarele cu ulei parfumat. De aceea îți spun: Păcatele ei, care sunt multe, sunt iertate, căci a iubit mult. Dar cui i se iartă puţin iubeşte puţin.»[93]

Aici ne aflăm în fața acelui «realism nemaiauzit» despre care vorbește Benedict al XVI-lea, atunci când afirmă că «adevărata noutate a Noului Testament nu se află în idei noi, ci în figura însăși a lui Cristos, care conferă trup și sânge conceptelor.»[94] Fiecare dintre noi – cred – ar dori să fie atins de o asemenea privire, orice ar fi făcut, oricum și-ar fi trăit viața.

De ce a avut nevoie femeia aceea pentru a fi „luată” de privirea lui Cristos? Doar de umanitatea ei, așa rănită și neîngrijită cum era – cum, în fond, e a tuturor –. Atunci când l-a întâlnit pe acel Om, umanitatea ei, chiar și cu toate greșelile făcute, a fost irezistibil atrasă, cu totul, astfel încât n-a fost cu putință să fie oprită: femeia a trecut dincolo de ostilitatea și dezaprobarea celorlalți și a mers la banchetul lui Simon ca să-i spele picioarele lui Isus cu lacrimile ei. Identificarea cu Evanghelia e unul dintre lucrurile cele mai frumoase pe care ni le-a comunicat Giussani. Adesea citim aceste povestiri considerându-le scontate, privându-le de densitatea lor faptică, istorică, vitală. În schimb, revenind și tot revenind la acele episoade din Evanghelie, identificându-se cu evenimentele descrise în ele, Giussani ne-a făcut să „vedem” – în ele – cum se adresa Isus umanității rănite și pline de limite a celor pe care-i întâlnea. Nimic nu-L bloca. Și nimic nu Îl blochează nici acum. Tocmai această umanitate a noastră – de multe ori trăită cu efort, pentru că socotelile nu ies, pentru că nu ne place, datorită numeroaselor limite pe care le vedem în noi – este cea pe care Cristos o cuprinde până în adâncul măruntaielor noastre, ei i se adresează El, și fără de ea nu ar fi niciun chip să intre în viața mea și a ta, nu ar găsi niciun punct de care să se agațe. «Doar Dumnezeu surprinde punctul profund al conștiinței în care omul, în pofida propriei vieți, a propriilor păcate, este cu adevărat uman, și umanizează. În fond, mântuirea este Cristos care valorifică ceea ce este mai profund în om și care valorează mai mult decât păcatul său»,[95] scrie François Varillon.

Cea a lui Cristos este o privire care citește înăuntrul nostru, în adâncimile dorinței noastre de plinătate. A amintit recent papa Francisc acest lucru: «Noi ne-am născut cu un *sâmbure de neliniște* în noi. Dumnezeu a vrut așa: neliniștea de a găsi plenitudinea, neliniștea de a-l găsi pe Dumnezeu, de multe ori chiar și fără să știm că noi avem această neliniște. Inima noastră e neliniștită, inimii

[93] Lc 7,36-47.
[94] Benedict al XVI-lea, Enciclica *Deus caritas est*, 12.
[95] F. Varillon, *Traversate di un credente* [*Traversările unui credincios*, n. tr.], Jaca Book, Milano 2008, p. 98.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

noastre îi este sete: sete de întâlnirea cu Dumnezeu. Îl caută, de multe ori chiar pe drumuri greșite: se pierde, pe urmă revine, îl caută ... Pe de altă parte, lui Dumnezeu îi e sete de întâlnire, atât de mult încât l-a trimis pe Isus ca să ne întâlnească, pentru a veni în întâmpinarea acestei neliniști».[96]

Nicio ființă umană nu s-a mai simțit atât de radical afirmată ca de privirea introdusă în istorie de acel om, Isus din Nazareth; nicio femeie nu a mai auzit pe nimeni să vorbească despre fiul ei cu aceeași duioșie originală, cu aceeași afirmare total pozitivă a destinului lui, dincolo de orice reușită imaginabilă și de orice nereușită. Cu această privire amețitor de afirmativă Isus îi spune femeii care i-a spălat picioarele cu lacrimile ei: «„Păcatele tale au fost iertate". Atunci comesenii au început să murmure [este revolta în fața unei noutăți care pune la îndoială]: „Cine este acesta care iartă și păcatele?" [și nu spuneau acest lucru cu uimire, ci refuzându-l, ca și cum ar fi spus: e un blasfemator]. Dar el îi spuse femeii [nimeni nu reușește să-l clintească din atitudinea lui față de ea]: „Credința ta te-a salvat; mergi în pace!"».[97] Această privire nu va mai putea fi niciodată smulsă de pe fața pământului: de aceea, ceea ce spunem despre noi înșine, ceea ce tu spui despre tine însuți sau despre tine însăți nu mai este ultimul cuvânt. Ceea ce a smuls-o pe femeia din Evanghelie din nimic n-au fost gândurile ei, obiectivele ei, eforturile ei, a fost o Prezență care avea o asemenea pasiune, o preferință atât de mare pentru persoana ei, pentru eul ei, încât a fost cucerită de ea. Tot cursul vieții ei a fost zdruncinat, revoluționat de acea întâlnire: nu-i mai păsa de privirile celorlalți, fiindcă era toată definită de Isus, de privirea lui, de acea prezență în carne și oase. Niciun alt om din viața ei nu o mai privise vreodată ca acel om. Altfel nu ar fi intrat în casa aceea, nu i-ar fi spălat picioarele cu lacrimi, nu i le-ar fi șters cu părul ei. Ce experiență o fi trăit, ce certitudine o fi avut femeia aceea ca să sfideze așa pe fariseii așezați la masa aceea și întreg orașul! Fără o astfel de certitudine sfârșim prin a ajunge să fim la cheremul popriilor comentarii și a celor din jurul nostru. În schimb, toate gândurile noastre și ale celorlalți sunt depășite de acea privire, pe care nicio putere a acestei lumi n-o va putea șterge: aceste gânduri nu sunt eliminate, ci inhibate în capacitatea lor de a ne bloca.

Putem spune, împreună cu von Balthasar, că este vorba despre «o certitudine care nu se bazează pe evidența proprie inteligenței umane, ci pe evidența manifestă a adevărului divin: nu în ceea ce am prins noi, ci în faptul de a fi fost prinși». Aceasta, insistă teologul din Basel, «este o chestiune vitală a creștinătății actuale». Pentru că credința poate fi credibilă pentru lumea care ne înconjoară doar dacă «se percepe pe sine ca fiind credibilă, dacă deci credința nu înseamnă [...], în primul și în ultimul rând, „a considera adevărate niște afirmații" care, fiind de neînțeles pentru rațiunea umană, pot fi acceptate doar printr-o ascultare față de autoritate; credința, de fapt, în pofida întregii transcendențe a adevărului divin, ba chiar prin intermediul ei, îl conduce pe om la înțelegerea a ceea ce este Dumnezeu cu adevărat, și, în această înțelegere (alături de ea) și înțelegerea de sine însuși».[98]

Certitudinea și credința acelei femei se bazau «pe evidența manifestată a adevărului divin», prin privirea fără asemănare a lui Isus, de care s-a simțit afirmată și cuprinsă cu totul, și pe experiența unei corespondențe față de exigențele ei constitutive pe care n-o mai trăise niciodată. E atât de puternică această evidență a adevărului, e atât de strălucitoare «această revelare a gloriei – insistă Balthasar – încât nu are nevoie de nicio altă justificare în afară de ea însăși».[99] Implicarea lui Giussani în domeniul educativ a fost caracterizată, chiar de la început, de faptul că el era conștient

[96] Francisc, *Omilia de la Sfânta Marta*, 26 aprilie 2020.
[97] Lc 7,48-50.
[98] H.U. von Balthasar, *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica* [*Percepția formei. Gloria. O estetică teologică*, n. tr.], op. cit., p. 120, 125.
[99] *Ibidem*, p. 126. Cfr. DS 3008.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

de cât de decisivă era această evidență pentru credibilitatea credinței azi: «am devenit profund convins că o credință care nu putea fi reperată în experiența prezentă, confirmată de ea, capabilă să răspundă nevoilor ei, nu putea fi o credință în măsură să reziste într-o lume în care totul, *totul*, spunea și spune contrariul».[100]

3. Un eveniment

În Isus din Nazareth, Dumnezeu a devenit unul dintre noi. «Cuvântul s-a făcut trup.»[101] Însă pentru a înțelege despre ce vorbim, trebuie, în mod obligatoriu să revenim la început și să ne uităm cu atenție la ceea ce s-a întâmplat. Atitudinea noastră de „știm deja", de fapt, alterează adesea înțelegerea noastră. «Să ne transpunem în vremurile de atunci, nu exista Isus Cristos prin aer, nu era un nume devenit obișnuit: ceea ce vedeau ei era un om», care umbla pe străzi, pe care-l puteai întâlni, cu care se putea sta de vorbă. Isus era o prezență contemporană vieții lui Petru, a lui Zaheu, a Magdalenei. «Când îl ascultai pe omul acela aveai un presentiment nou de viață; nici nu știu dacă cineva spunea asta, dar simțea asta.» Bine, «a fost o seară în care, pentru Petru, pentru Zaheu sau pentru Magdalena, în ziua aceea, s-a întâmplat ceva care era toată viața lor, care a fost toată viața lor»: dăduseră peste acel om și fuseseră „luați", atrași în mod irezistibil de el. Acela a fost evenimentul decisiv pentru ei. În acel om, de fapt, «eternul, consistența, existența, semnificația, pentru ce merită trăit, în sfârșit, obiectul pentru care a fost creată rațiunea, pentru care a fost creată conștiința, pentru care a fost creat omul, devine prezent. Consistența, definitivul, totalitatea este un om!».[102]

Iar pentru noi, care am sosit la două mii de ani după? La fel este și pentru noi. Identic. Afirmă Giussani, adresându-se unor studenți: «Se poate să fi fost o clipă extrem de scurtă, subtilă, a unui presentiment de promisiune pentru viață, cea care ne-a condus aici, fără rezonanța unei autoconștiințe, fără rezonanță critică. Dar există o zi din viața noastră în care a avut loc o întâlnire în care este cuprinsă întreaga semnificație, toată valoarea, tot ceea ce e deziderabil, tot ceea ce e drept, tot ceea ce e frumos și tot ceea ce e vrednic de a fi iubit. Pentru că Dumnezeu devenit om asta e. Și Dumnezeu devenit om ajunge la tine prin mâinile, prin ochii, prin gura, prin realitatea fizică a unei umanități.»[103] Care realitate? Aceea a companiei celor care cred în El, corpul Său misterios. Omul care a zis «Eu sunt calea, adevărul și viața»[104] a înviat, adică este contemporan istoriei. «Voi fi cu voi în toate zilele, până la sfârșitul vremurilor.»[105] Unde poate fi văzut? Unde poate fi ascultat? Prezența Sa aici și acum coincide cu un fenomen vizibil, tangibil, concret, alcătuit din cei care au fost atinși de inițiativa Sa și care L-au recunoscut: este realitatea Bisericii. «*Contemporaneitatea lui Cristos față de omul tuturor vremurilor se înfăptuiește în corpul său, care este Biserica*.»[106]

«Așadar, chiar când Isus se afla în toiul activității sale pământești, evenimentul său îmbrăca o formă care nu se identifica doar cu fizionomia fizică a persoanei sale, ci și cu fizionomia prezenței celor care credeau în El, într-atât încât să fie trimiși de El s-i poarte cuvintele, mesajul, să repete gesturile sale miraculoase, să poarte deci mântuirea care era persoana *Sa*.»[107]

---

[100] L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 8.
[101] In 1,4.
[102] L. Giussani, *Qui e ora (1984-1985)* [*Aici și acum (1984-1985)*, n. tr.], Bur, Milano 2009, p. 425-427.
[103] *Ibidem*, p. 426.
[104] In 14,6.
[105] Mt 28,20.
[106] Ioan Paul al II-lea, Enciclica *Veritatis Splendor*, 25.
[107] L. Giussani, *De ce Biserica*, Nemira, București, 2005, p. 14.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

Cristos este o prezență contemporană. A observa asta presupune aceeași identică experiență de acum două mii de ani – așa cum au arătat cele două scrisori citate și fragmentul din Mencarelli – , adică impactul cu o prezență care are o umanitate diferită, care trezește un presentiment nou de viață, ne mișcă deoarece corespunde ca nimic altceva la setea structurală de sens și de plenitudine care se află în noi. Este vorba și azi de experiența unei întâlniri în care, spuneam mai devreme, «este ferecată toată semnificația, tot ceea ce e valoros, tot ceea ce e deziderabil, tot ceea ce e drept, tot ceea ce e frumos și tot ceea ce e vrednic de a fi iubit». Acesta e modul prin care suntem învestiți de prezența Sa acum: ciocnirea cu «ceva diferit care atrage omul deoarece corespunde inimii lui, trece, prin urmare, prin confruntarea și judecata rațiunii, și suscită libertatea în afectivitatea ei».[108]

Pentru a caracteriza prezența acestei umanități diferite, Giussani folosește cuvântul «excepțional». Prin acest cuvânt el nu înțelege o superioritate a *performanței* individuale, o ciudățenie sau o excentricitate, ci, în mod precis, prin cuvântul «excepțional» el exprimă corespondența pe care am pomenit-o. Ceva poate fi definit ca excepțional atunci când corespunde în mod adecvat la așteptările originare ale inimii, chiar dacă persoana e posibil să nu aibă o claritate de conștiință în privința respectivei corespondențe. Dar de ce ar trebui să se cheme «excepțional» ceea ce e «corespunzător»? Deoarece corespondența la exigențele noastre originare, care ar trebui să fie ceva normal, de obicei nu se întâmplă. În ziua de azi putem înțelege mai bine ca niciodată acest lucru: avem totul, putem avea acces la tot, în toate sensurile, mult mai mult decât înainte, incomparabil mai mult, atât în termeni de relații și de lucruri, cât și de experiențe, dar nu există nimic din toate astea care să fie în stare să ne acapareze până la capăt, să ne facă să experimentăm corespondența de care îi e sete inimii noastre. De aceea, atunci când, într-o anumită întâlnire are loc această corespondență, ea se impune ca ceva excepțional. Prezența, chipul, prin care experimentăm acea corespondență se distinge de celelalte fețe tocmai din acest motiv. Și spunem: «E excepțional!».

Acum, doar contemporaneitatea lui Cristos ne poate smulge din nimic. Doar prezența Sa aici și acum poate fi răspunsul adecvat la nihilism, la golul de sens: o prezență înțeleasă, deci, nu în termeni spiritualiști, în termeni „ideali" abstracți, ci trupești, istorici. Cristos nu e o idee, un gând, ci un eveniment real care erupe în viața mea: întâlnesc «ceva în care se află ceva»[109] și care atrage în mod irezistibil toată ființa mea: «Isus Cristos, acel om de acum două mii de ani, se ascunde, devenind prezent, sub vălul, sub aspectul unei umanități diferite».[110]

O altă scrisoare oferă o documentare foarte realistă: «Nu credeam că, în pragul vârstei de cincizeci de ani, s-ar putea renaște. Am trăit patruzeci și șapte de ani convins că Isus Cristos nu este un „lucru" indispensabil pentru mine. Am urmat în toți acești ani obiective care nu făceau față loviturii timpului: universitatea, meseria, familia. De fiecare dată când atingeam obiectivul prestabilit nu mă simțeam mulțumit și continuam să caut noi obiective. În pofida faptului că majorității viața mea le părea frumoasă, aveam senzația că mă hrănesc cu ceva care nu mă satură. Toate astea au dat naștere în mine unei crize profunde. Mă simțeam inutil și chiar și raporturile cu prietenii, cu colegii și cu cei dragi mie începuseră să fie dificile. Voiam să stau singur. Într-o zi, prin intermediul școlii copiilor mei, am cunoscut pe cineva care avea niște ochi strălucitori. Și el trăia un moment nu chiar ușor datorită problemelor de serviciu, dar mi se părea senin, sigur pe sine, într-un cuvânt, bucuros. Nu știam ce-i permitea să fie așa, așa cum nu știam că era din CL.

[108] L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, op. cit., p. 30..
[109] L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza* [*Drumul către adevăr este o experiență*, n. tr.], Rizzoli, Milano 2006, p. 142.
[110] L. Giussani, «Qualcosa che viene prima», în *Dalla fede il metodo* [*De la credință, metoda*, n. tr.] , Cooperativa Editoriale Nuovo Mondo, Milano 199 4, p. 39.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

S-a născut o prietenie puternică între noi care m-a condus să îmi doresc compania lui. Am început să-i frecventez prietenii, care apoi au devenit prietenii mei. Am început să particip la gesturile propuse de mișcare. Am reînceput să mă rog, să merg la liturghie, să mă spovedesc. Uneori mă întrebam: „De ce faci asta?" și îmi răspundeam: „Fiindcă sunt mai bine așa". Chiar și azi încă mă mir de această prietenie, a cărei origine este iubirea pentru Isus Cristos. Înainte aveam doar prieteni uniți de muncă, de pasiunea pentru același sport sau de conveniență. Acești trei ani m-au schimbat, m-au făcut mai bun. Cine mă cunoaște de multă vreme, vechii mei prieteni, rudele mele, colegii mei au observat la mine ceva diferit. Poate că nu e aceeași lumină pe care o are în ochi prietenul meu, dar cred că, în mod sporadic, vreun licăr apare și în ochii mei. Vreau să stau cât mai mult cu acești prieteni ca să ne „amintim că Cristos este totul" – cum spunea don Giussani –, pentru a-l recunoaște pe „Cel care este printre noi" și ca „să ne ajutăm să trăim această conștiință, rechemându-ne la ea până ce devine ceva obișnuit"[111]».

Aceasta este metoda prin care s-a comunicat și se va putea întotdeauna comunica credința: o întâlnire imprevizibilă, care provoacă dorința și mișcă persoana ca să verifice promisiunea pe care această dorință o are în sine, participând la viața comunității creștine. «Biserica antică, la sfârșitul perioadei aposolilor, a dezvoltat, ca Biserică, o activitate misionară relativ redusă, nu avea nicio strategie proprie pentru a le vesti păgânilor credința și [...], cu toate acestea, timpul ei a devenit o perioadă de mare succes misionar. Convertirea lumii antice la creștinism nu a fost rezultatul unei acțiuni planificate, ci rodul probei credinței în lume așa cum devenea vizibil în viața creștinilor și în viața comunității Bisericii. Invitația reală, de la experiență la experiență și nimic altceva, a fost, din punct de vedere uman, forța misionară a Bisericii antice. Comunitatea de viață a Bisericii invita la participarea la această viață, în care se dezvăluia adevărul de la care provenea această viață. [...] Doar împletirea dintre un adevăr în sine consecvent și garanția în viață a acestui adevăr poate să facă să strălucească acea evidență a credinței așteptată de inima umană; doar prin această poartă Spiriul Sfânt intră în lume.»[112]

Nihilism / carnalitate: aceștia sunt termenii care definesc situația noastră de azi; și nu numai de azi, ci dintotdeauna, fiindcă nihilismul despre care vorbim nu este un fenomen contingent, ci e o posibilitate permanentă a sufletului uman, chiar dacă în alte epoci s-au folosit alți termeni pentru a-l denumi. Nihilismului, adică nimicului care ne invadează și în care suntem mereu tentați să cădem, nu îi pot răspunde niște discursuri, niște reguli, niște distracții, pentru că nu sunt în stare să ne atragă irezistibil, să ne cucerească umanitatea cu adevărat. Asta explică insistența papei Francisc asupra pericolului de a reduce creștinismul la gnosticism sau la pelagianism.[113] Nihilismului, golului de sens, îi poate răspunde doar un trup, o privire întrupată într-o soră de optzeci de ani sau într-un prieten, ieri, la fel ca azi. «Numai Cristos are la inimă tot ceea ce ţine de umanitatea mea.»[114] Fie experimentez azi o prezență căreia îi pasă de toate aspectele umanității mele, fie, în fond, nu există nicio scăpare, pentru că nici discursul, nici etica, nici distracțiile de care dispunem cât vrem, nu pot genera acea plenitudine pe care o aștept în străfundul ființei mele.

Fără experiența acestei „capturări" a eului meu nu există creștinism; nu există creștinism ca eveniment, adică în conformitate cu natura sa originară, și deci, nu există posibilitate de schimbare a modului de a concepe și de a trata persoanele și lucrurile, nu există *metanoia* și nu există afecțiune adevărată. «Pentru a fi recunoscut, Dumnezeu a intrat în viaţa omului ca om, adoptând forma

[111] L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione* [*Opera mișcării. Fraternitatea Comunione e Liberazione*, n. tr.] , San Paolo, Cinisello Balsamo (bMI) 2011, p. 216.
[112] J. Ratzinger, *Guardare Cristo*[*A-l privi pe Cristos*, n. tr.], Jaca Book, Milano 1989, p. 31.
[113] Cfr. Francisc, Exortația apostolică *Evangelii gaudium*, 94.
[114] L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, op. cit., p. 7.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

umană, astfel încât gândirea, imaginaţia şi afectivitatea omului au fost ca „blocate”, zguduite de El. Evenimentul creştin are forma unei „întâlniri”: o întâlnire umană în realitatea banală de fiecare zi.»[115] Nu este nimic mai inteligibil pentru om, nimic mai uşor de înţeles, ca un eveniment care are forma unei întâlniri. Atunci, se înţelege de ce papa Francisc repropune adesea fraza din *Deus caritas est*: «Nu voi obosi să tot repet acele cuvinte ale lui Benedict al XVI-lea care ne conduc spre centrul Evangheliei: „La începutul faptului de a fi creştin nu se află o decizie etică sau o idee măreaţă, ci întâlnirea cu un eveniment, cu o Persoană, care îi conferă vieţii un nou orizont şi, în acelaşi timp, îi arată direcţia decisivă”».[116] Aceasta este metoda lui Dumnezeu, este metoda pe care Dumnezeu a ales-o ca să-l smulgă pe om – pe mine, pe tine, pe fiecare dintre noi – din nimic, din imposibilitatea de a se împlini, din dubiul că totul ar putea sfârşi în nimic, din dezamăgirea melancolică de sine, din uşurinţa cu care omul cade în resemnare, din mâinile disperării. «Totul, în viaţa noastră, azi, ca în vremurile lui Isus, începe cu o întâlnire.»[117]

Dumnezeu s-a făcut trup şi locuieşte între noi: ăsta e creştinismul; nu o doctrină înainte de toate, o morală, ci Unul prezent, aici şi acum. Restul – doctrina, morala – vin după. «Cel care a creat toate lucrurile [adică Dumnezeu, originea, destinul, sensul vieţii] s-a identificat cu precaritatea unui trup, se identifică [încă] cu precaritatea unui trup, se face audibil şi tangibil prin precaritatea unui trup»,[118] prin precaritatea unor oameni ca mine şi ca tine; un trup fragil, plin de limite, dar care a fost acaparat, şi astfel, transformat. Dacă creştinismul ne-a fascinat, dacă ne-am ataşat de o anumită realitate, e datorită faptului că am văzut persoane care trăiesc diferit ceea ce avem cu toţii de făcut, persoane care trăiesc cu o bucurie şi cu o pace – chiar şi în durere şi în greutate – pe care le-am dorit şi noi, persoane care trăiesc cu o gratuitate şi cu o pozitivitate în privire chiar şi cele mai grele şi contradictorii circumstanţe, astfel încât ne-am trezit că le „invidiem”; persoane „acaparate”, schimbate de evenimentul creştin – eveniment care şi pentru aceste persoane a avut forma unei întâlniri –, martori ai unei noutăţi de viaţă care tulbură, în sens uman, contextul din jurul lor. Originea respectivei tulburări e foarte bine descrisă de Liturgia ambroziană: «Voi face evidentă prezenţa mea prin bucuria inimii lor».[119]

Atunci, observă Giussani, dacă Dumnezeu a devenit trup în Isus, atunci «e nevoie să fim în trup pentru a-l înţelege pe Isus. E o experienţă pe care Isus ne face s-o înţelegem. Dacă Dumnezeu, Misterul, a devenit trup, născut din măruntaiele unei femei, nu se poate înţelege nimic din acest Mister decât pornind de la experienţe materiale. Dacă pentru a se face înţeles a devenit de carne, trebuie pornit de la carne». Şi mai mult: «Dacă dai la o parte carnea, se distruge paradoxul: această credinţă nu mai interesează pe nimeni»,[120] devine discurs, devine abstractă, devine etică, instrucţiuni de folosinţă, şi nu ne mai atrage în mod irezistibil. Doar o experienţă umană îţi poate permite să descoperi prezenţa lui Cristos, să înţelegi ce este raportul tău cu El.

4. Pentru a putea intercepta adevărul este suficientă o atenţie sinceră

A intercepta prezenţa contemporană a lui Cristos este un lucru uşor: prezenţele care ne atrag în mod irezistibil, care ne fac să experimentăm corespondenţa despre care am vorbit, sunt rare. De

[115] *Ibidem*, p. 28-29.
[116] Francisc, Exortaţia apostolică *Evangelii gaudium*, 7.
[117] Francisc, *Discurs adresat mişcării Comunione e Liberazione*, Piaţa Sfântul Petru, 7 martie 2015.
[118] L. Giussani, *La verità nasce dalla carne* [*Adevărul se naşte din trup*, n. tr.], Bur, Milano 2019, p. 115.
[119] «P*opulus Sion, ecce Dominus veniet ad salvandas gentes: et auditam faciet Dominus gloriam laudis suae in laetitia cordis vestri*» (Cântec la frângerea pâinii, a IV-a Duminică de Advent, ritul ambrozian, în *Liturghierul ambrozian. De la Advent, la Sâmbăta Mare*, Milano 1942, p. 78).
[120] L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?* [*Se poate (cu adevărat?!) trăi aşa?*, n. tr], Bur, Milano 2011, p. 481, 207.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

aceea e ușor să le interceptăm: pentru Petru, pentru Zaheu, pentru Samariteancă, pentru Magdalena a fost ușor. E ușor, dar nu scontat. Se vedea asta chiar și cu Isus. Să ne gândim la scandalul, și la repulsia aferentă, a acelora care Îl vedeau mergând acasă la Zaheu.

Ce o fi trebuit să fie în sufletul lui Petru, al lui Zaheu, al Samaritencei, al Magdalenei și în al celorlalți care L-au întâlnit, astfel încât să intercepteze noutatea Sa, diversitatea Sa, unicitatea Sa? O atenție sinceră, o privire larg deschisă. De fapt, «adevărul ultim e ca și cum ai găsi ceva frumos pe propriul tău drum: acolo îl vezi și îl recunoști, dacă ești atent. Deci problema e de atenție».[121] Ea este la îndemâna tuturor și acest lucru este eliberator, deoarece eliberează terenul de o obiecție recurentă, care maschează o lipsă de implicare cu realitatea vieții: «Eu nu sunt în stare, nu sunt inteligent, îmi lipsesc mijloacele pentru a înțelege». Pentru a intercepta ce este adevărat e suficientă atenția.

Desigur, nu e niciodată ușor să fim atenți, așa cum scrie Simone Weil: «În sufletul nostru există ceva care se sustrage de la adevărata atenție în mod mult mai violent decât îi repugnă trupului efortul. [...] Atenția constă în suspendarea propriului gând, adică să lăsăm ca gândurile să fie disponibile, goale și permeabile în fața obiectului».[122]

Dar pentru a lăsa ca gândul să fie permeabil în fața obiectului, pentru a nu fi închiși în propria măsură, pentru «a ne deschide larg față de totalitatea factorilor aflați în joc»,[123] e necesară o fărâmă de afecțiune față de noi înșine, de interes pentru destinul propriei existențe; această fărâmă, chiar dacă se află în adâncul sufletului, e cea care ne permite să acceptăm să fim iubiți, să „reacționăm" în fața unei prezențe care afirmă ființa noastră și să-i acordăm atenție. Petru, Zaheu, Samariteanca, Magdalena nu își puseseră umanitatea în surdină: în privirea lor era o sete, o așteptare neliniștită, chiar suferindă, pe care prezența acelui Om a evocat-o, a făcut-o să răsune, îmbrățișând-o, corespunzându-i.

Cu siguranță acea privire larg deschisă a fost provocată, declanșată în ei de prezența excepțională a lui Isus, dar ei au trebuit să urmeze acea provocare, acea solicitare, în ei nimic nu s-a întâmplat în mod magic sau mecanic (ceva ce s-ar putea întâmpla astfel, ar fi un lucru străin umanului).

Pentru a ne da seama de prezențele care au în ele o noutate de viață, pentru a le intercepta, e nevoie așadar de o atenție, de o rațiune implicată la nivel afectiv, de o umanitate vie. Nu poate exista atenție, deschidere a rațiunii, fără o vibrație afectuoasă, fără un interes real. O privire atentă e întotdeauna o privire interesată. «Dacă un anume lucru nu mă interesează, nu îl privesc: dacă nu-l privesc nu îl pot cunoaște. Pentru a-l cunoaște trebuie să-i acord atenție. Atenție înseamnă, din latină, „a fi orientat spre ...". Dacă mă interesează, mă atinge, voi fi orientat spre.»[124]

5. O recunoaștere numită credință

Așadar, această atenție este începutul recunoașterii naturii a ceea ce avem în fața noastră. De fapt, atunci când interceptăm o prezență plină de o umanitate diferită – atunci când se întâmplă, acolo unde se întâmplă –, e greu să eliminăm întrebarea despre esența celor pe care le vedem. În fața prezenței lui Isus, în persoanele care-l auzeau vorbind și-l vedeau acționând, se năștea întrebarea: «Cine este acesta?». O întrebare ciudată. Ceea ce trezea această întrebare era diversitatea Lui

[121] L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 57.
[122] S. Weil, *Attesa di Dio* [*Așteptarea lui Dumnezeu*, n. tr.], Rusconi, Milano 1972, p. 75-76.
[123] L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 194. Autorul observă: «Oricum o educație a libertății către atenție, deci către deschiderea spre totalitatea factorilor aflați în joc, și o educație spre acceptare, adică spre îmbrățișarea conștientă a ceea ce ne stă în fața ochilor, constituie chestiunea fundamentală a unui drum uman». Așadar Giussani ridică și problema esențială a unei *educații* a libertății spre către atenție.
[124] *Ibidem*, p. 49.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

ireductibilă. «Știu de unde vine, îi cunosc mama, și rudele, știu totul despre el, dar e atât de disproporționată puterea pe care o demonstrează acel om, el este atât de mare și de diferit în personalitatea sa, încât chiar și întrebarea are un sens diferit: oare cine e totuși acesta?»[125]

Aceeași întrebare se naște în noi, azi, în fața prezenței unor persoane peste care dăm, pe care le-am cunoscut și pe care le-am frecventat, cu care am devenit prieteni: «Cine ești, de ce ești așa?». Întrebarea apare datorită excepționalității prezenței lor, o excepționalitate care devine evidentă în experiența noastră. Așa se comunică creștinismul, acum, la fel ca atunci. Foarte bine ilustra asta scrisoarea citată mai devreme, a prietenului de cincizeci de ani. Apariția acestei întrebări este, de fapt, simptomul aceleiași «probleme exorbitante» pe care și-au pus-o cei care au avut de-a face cu Isus. Așa cum observă papa Francisc: «Mărturia provoacă admirație, și admirația provoacă întrebări în cei care văd mărturia. Altora le vine să se întrebe: cum de ăla e așa? De unde îi vine darul de a putea spera, și de a-i trata pe ceilalți cu caritate?».[126]

Oare toți te privesc cu aceeași tandrețe? Toți te privesc cu aceeași gratuitate? Toți te privesc cu aceeași pasiune pentru destinul tău? E totul la fel? De aceea, atunci când cineva se află în fața unei diversități fără asemuire – așa cum scriitorul Mencarelli s-a trezit în fața acelei călugărițe – nu poate să nu se întrebe: «Totuși, oare cine o fi ăsta?». De aici, de la acest ecou plin de mirare, care provoacă o întrebare imposibil de suprimat, începe acel parcurs de cunoaștere, de recunoaștere, care se numește credință.

Să ne uităm cum se desfășoară acest parcurs în primii care l-au întâlnit pe Isus. Să încercăm să ne identificăm cu una dintre numeroasele scene din Evanghelie, ca să ne comparăm cu dinamica de cunoaștere care reiese din povestire. Isus pleacă împreună cu discipolii în zona Cezareii. Pe drum, la un moment dat, se oprește și îi întreabă: «Cine spune lumea că sunt eu?». Luați prin surprindere se străduiesc să dea ceva răspunsuri: «Unii spun că ești Ioan Botezătorul, alții spun că ești Ilie, alții chiar că ești Ieremia sau unul dintre profeți». În clipa aceea, întrebarea devine directă și personală: «Dar voi, voi cine spuneți că sunt eu?». Primul care răspunde e Petru, cu modul lui impulsiv de a reacționa: «Tu ești Cristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu».[127] Cum o fi putut rosti acele cuvinte? Petru nu rostește ceva gândit de el, o concluzie la care a ajuns el, prin capacitatea de cuprindere a rațiunii proprii; a repetat ceea ce a auzit chiar de la Isus. Nu sunt cuvintele lui, cuceririle lui. Cum de le repetă? Ce anume face ca repetarea lor să fie total rezonabilă, chiar dacă Petru nu deținea pe deplin semnificația lor? Certitudinea la care Petru ajunsese cu privire la acel om, experiența pe care o trăise în raportul cu el și care îl făcuse să ajungă la evidența că, «dacă nu mă pot încrede în acest om, nu mă pot încrede nici măcar în mine însumi!».

6. Libertate și încredere

De ce Petru putea – trebuia – să aibă încredere în Isus («dacă nu credem în acest om, nu putem avea încredere nici în ochii noștri»)? Înainte de toate trebuie să subliniem că noi suntem cu atât mai autorizați să avem încredere în cineva, cu cât suntem mai atenți la viața sa. Cine a înțeles că în Isus trebuia să ai încredere? Cei care l-au urmat și au stat cu El, nu mulțimea care mergea să fie vindecată, dar care nu se angaja într-o împărtășire vitală. Doar prin conviețuire și prin împărtășire se pot acumula acele semne necesare pentru atingerea certitudinii cu privire la cineva, astfel încât să poți ajunge să spui, în mod cu totul rezonabil: «În el pot avea încredere».

[125] Cristos, compania lui Dumnezeu în viața omului – Afiș de Paști, 1982, Comunione e Liberazione.
[126] Francisc, *Senza di Lui non possiamo far nulla* [*Fără El nu putem face nimic*, n. tr.], LEV, Città del Vaticano 2019, p. 37.
[127] Cfr. Mt 16,13-19.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

Dar inteligența semnelor, interpretarea lor, solicită libertatea. Semnele nu „impun" concluzia la care totuși ne conduc. «Libertatea se pune în joc ea însăși în acel spațiu de joc numit semn. [...] Semnul este un eveniment de *interpretat*.»[128] De aceea, chiar în fața persoanei lui Isus, printre oameni exista o varietate de interpretări. În fața semnelor, iese la iveală libertatea.[129]

Pentru mulți, prezența libertății reprezintă o obiecție, e percepută ca fiind ceva care îngreunează viața sau care slăbește adevărul concluziei la care se ajunge.

În încercarea de a-i arăta clar unui tânăr, prieten de-al meu, că nu doar că nu ne putem cruța libertatea, dar că ea este un bine pentru noi, i-am propus un exemplu: «Imaginează-ți – i-am zis – că, după mulți ani împreună cu iubita ta, și având numeroase semne că sunteți atât de mult un bine unul pentru celălalt, te hotărăști s-o întrebi explicit: „Vrei să te căsătorești cu mine?". Oare, făcând acest lucru ai simți vreo trepidație?» Răspunde: «Cred că chiar da». «Cum de – răspund eu – având în vedere că deja pentru tine lucrurile sunt clare?». «Fiindcă îmi poate răspunde că nu», afirmă imediat. «Deci, tu ai avea emoții pentru că nu știi dacă toate acele semne ar fi suficiente pentru iubita ta astfel încât să-ți spună da, fiindcă ești expus la interpretarea „ei" a semnelor, adică ești expus în fața libertății ei. Așa e?». «Da», confirmă el. Atunci l-am întrebat: «Ai prefera ca totul să fie mecanic, automat, așa încât să nu existe riscul libertății ei, așa încât să n-ai nicio emoție, sau, ți-ar plăcea, riscând, să-ți spună da în mod liber?». Și el: «Aș prefera fără dubii să-mi spună da în mod liber». Am adăugat: «Și oare tu te gândești că Dumnezeu are gusturi mai slabe decât tine? Și Dumnezeu preferă pe cineva care să-i spună „da" în mod liber». Ne-a reamintit-o recent papa Francisc: «Cum acționează Isus? [...] El respectă, respectă propria noastră situație, nu merge înainte . [...] Domnul nu accelerează pasul, merge mereu la pasul nostru, [...] așteaptă ca noi să facem primul pas».[130] Asta nu înseamnă că El nu ne-ar da niciun semn, toate semnele de care avem nevoie, ci că noi rămânem liberi în fața acestor semne. Dumnezeu ne-a creat liberi și cumva s-a supus deciziei libertății noastre, pentru că nu există termen de comparație între un da spus cu libertate de către om și o recunoaștere lipsită de exercițiul conștient al libertății. Încheiam: «Dacă nu ar fi rodul libertății ei, „da"-ul ei n-ar putea provoca în tine nicio explozie de bucurie».

Cât de determinant e să ne dăm seama că libertatea noastră nu e o complicație, ci un dar!

Libertatea este, așadar, implicată în acea intrerpretare a semnelor care ne permite să ajungem, în mod cu totul rezonabil, la certitudinea că pot avea încredere în celălalt. Datorită acestei încrederi Petru și-a însușit cuvintele auzite de la Isus. Credința nu înseamnă să ne aruncăm în prăpastie, un act săvârșit fără nicio noimă. «Credința este a recunoaște ca adevărat ceea ce o Prezență istorică zice despre sine». «Un Om a zis despre sine un lucru pe care alții l-au acceptat ca adevărat și pe care acum, prin modul excepțional în care acel Fapt încă mă atinge, îl accept și eu. Isus este un om care a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul, Viața". [...] A fi atenți la ceea ce făcea și zicea acel om, astfel încât să zicem: „Eu îl cred pe Acesta", a adera la prezența Lui afirmând ca adevăr ceea ce el zicea, aceasta este credința. Credința este un act al rațiunii mișcate de excepționalitatea unei Prezențe, care-l face pe om să zică: „Acesta care vorbește este demn de crezare, nu zice minciuni, accept ceea ce zice"».[131] Cum spune Catehismul, «„a crede" face așadar o dublă referire: la persoană și la adevăr; la adevăr datorită încrederii pe care i-o acordăm persoanei care-l afirmă».[132]

Credința este recunoașterea a „ceva" – prezența divinului în uman – care merge dincolo de capacitatea de cuprindere a rațiunii, „ceva" ce rațiunea singură n-ar putea defini, și totuși este o

[128] L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 189.
[129] Despre libertate în actul de credință, cfr. DS 3035.
[130] Francisc, *Omilia de la Sfânta Marta*, 26 aprilie 2020.
[131] L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, op. cit., p. 27-28.
[132] *Catehismul Bisericii Catolice*, n. 177.

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

recunoaștere complet rațională, care explică ceea ce se află în fața ochilor mei, experiența pe care o trăiesc. Există, observă von Balthasar, o «legătură intimă între credință și experiența împlinirii».[133]

«A avea sinceritatea de a recunoaște, simplitatea de a accepta și afecțiunea de a te atașa de o astfel de Prezență, aceasta este credința. Sinceritatea și simplitatea sunt cuvinte analoge. A fi „simpli" înseamnă a privi lucrurile în față, fără a introduce factori străini împrumutați din exterior. [...] Trebuie [...] să privim faptul, evenimentul, cu simplitate, adică trebuie să privim evenimentul pentru ceea ce spune, pentru ceea ce comunică rațiunii, inimii, fără a introduce, în evaluarea lui, factori străini, care nu au legătură cu el.»[134] Simplitatea, se poate spune, înseamnă a supune rațiunea experienței, fără a introduce nimic din afara ei. Rămâne sculptat în memoria noastră modul în care Giussani a vorbit despre asta în fața Papei, în piața Sfântul Petru, în 1998: «O simplitate a inimii este cea ce mă facea să-l simt și să-l recunosc pe Cristos ca fiind excepțional, cu acea certitudine imediată, cum se întâmplă cu evidența imbatabilă și indestructibilă a unor factori și momente din realitate care, intrați în orizontul persoanei noastre, ne lovesc până în adâncul inimii».[135]

© 2020 Fraternità di Comunione e Liberazione

[133] H.U. von Balthasar, *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica*, op. cit., p. 119.
[134] L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, op. cit., p. 32-33.
[135] *Ibidem*, p. 8.